

Қазақстан Президенті өзінің «Сындарлы қоғамдық диалог - Қазақстанның тұрақтылығы мен өркендеуінің негізі» деген жолдауында атап өткендей «экономика біздің дамуымыздың басты басымдылығы, ал экономикалық өсімнің барынша жоғары қарқынына қол жеткізу – негізгі міндетіміз болып табылады және біз оған қаржы нарығының тұрақты қызметі арқылы елімізді дамытудың 2030 жылға дейінгі жоспарына сәйкес қол жеткіземіз. Мен бұл ретте қаржы нарығын мемлекеттік қолдаудың оңтайлы рөлі, бір жағынан, экономиканы барынша ырықтандырып, оның ашықтығына қол жеткізуде, екінші жағынан – инфрақұрылымды жасау және басым салдарды дамытудағы жеке меншік салдарды дамытуға жеке меншік секторды тарту жөнінде белсене жұмыс жүргізуде де білемін» деген еді[1].

Осылайша бүгінгі таңда экономиканың жан-жақты және бәсекеге қабілетті дамуы ол біздің экономикамыздың қаншалықты нарықтық және қаржылық қатыныстарды тиімді ұйымдастыруына байланысты болып табылады. Сондықтан біз жастар бүгіннен бастап экономикалық теорияны толық меңгеріп, ондағы жалпы экономиканың қызмет етуі мен қаржылық экономиканың механизмдерін толық игеріп, оларды отандық экономиканың дамуына үлес ретінде қосуға ұмтылуымыз керек.

Әдебиеттер

1. «Сындарлы қоғамдық диалог-Қазақстанның тұрақтылығы мен өркендеуінің негізі» Қасым-Жомарт Тоқаевтың Қазақстан халқына Жолдауы., 2019ж
2. «Қаржы-Қаражат» журнал ы №2, 2017ж, «Қаржы саясатының реформалық бағыттары».
3. www.nationalbank.kz

Шегенов А.Г., 1 курс (академик Е.А. Бөкетов атындағы ҚарУ)
Ғылыми жетекші - PhD, доцент Абаев А.А.

КӘСІПОРЫННЫҢ ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ҮРДІСІНІҢ НЕГІЗГІ БАҒЫТТАРЫ

Кәсіпорынның инвестициялық қызметін екі негізгі түрге бөлуге болады: ішкі және сыртқы. Ішкі қызметке мыналар жатады: өндірістік қуаттарды кеңейту, кәсіпорынды техникалық жағынан қайта қуаттандыру және қайта құру, өнім шығару көлемін ұлғайту, өнімнің жаңа түрлерін құру.

Өндірістік қуаттылықты кеңейту кәсіпорынның әлеуетін, қолда бар өнім шығару көлемін ұлғайтуға, жаңа өнім шығаруға көшуге және қортындылап келгенде пайданың өсуіне ықпал етеді.

Жұмыс істеп тұрған кәсіпорындарды кеңейту - бұл жаңа қосымша цехтар мен негізгі өндірістің басқа да бөлімшелерін, сондай-ақ жаңа көмекші және қызмет көрсететін цехтар мен учаскелерді салуды қарастыратын жаңа инвестицияларды тарту немесе инвестициялау. Әдетте өндірісті кеңейту жаңа техникалық негізде жүзеге асырылады, сондықтан ол жұмыс істеп тұрған кәсіпорындардың қуаттылығын ұлғайтуды ғана емес, сонымен қатар өндірістің техникалық деңгейін арттыруды да қамтиды.

Жеке кәсіпорынды немесе оның бөлімшесін техникалық қайта жаратқандыру кезінде - техникалық-экономикалық көрсеткіштері жоғары қондырғыларды осы қазіргі заманға сәйкес жабдықтар паркін ауыстыру қарастырылады. Сонымен қатар, мұндай ауыстыру үрдісі өндіріс аймағын кеңейтумен ешқандай байланыста болмайды.

Қайта құруға, әдетте, ескірген және табиғи тозған машиналар мен жабдықтарды ауыстырумен, сондай-ақ ғимараттар мен құрылыстарды жетілдірумен және қайта құрумен байланысты іс-шаралар жатады. Кәсіпорындарды қайта құру және қайта жандандыру, әдетте, өндірісті әртараптандыруға және жаңа өнім шығаруды дамытуға байланысты жүзеге асырылады, бұл күрделі салымдарды едәуір үнемдеуге, қосымша кадрларды тартпай, жаңа өнімдерді игеру үшін қолда бар білікті жұмыс күшін пайдалануға мүмкіндік береді. Қайта құру өндіріс пен өнімнің техникалық деңгейін арттыруға бағытталған және өндірістік қуаттарды тезірек игеруге ықпал етеді.

Кәсіпорынды қайта құру және техникалық қайта жаратқандыру, мысалы, жаңа құрылысқа қарағанда тиімді және күрделі инвестициялардың прогрессивті құрылымымен ерекшеленеді. Бұл жағдайда негізгі қорлардың белсенді бөлігі ғимараттар мен құрылыстарды салуға айтарлықтай шығынсыз жаңартылады.

Шығарылатын өнім көлемінің ұлғаюы кірісті ұлғайту арқылы үлкен кіріс алуға, сонымен қатар нарықтың үлкен үлесін алуға мүмкіндік береді, осылайша оған әсер етеді.

Жаңа өнімді шығару пайданың өсуіне әкеледі, өндірісті әртараптандыруға ықпал етеді, бұл өнімнің жекелеген түрлеріне сұраныстың ауытқуымен байланысты тәуекелді азайтуға мүмкіндік береді.

Ішкі инвестициялық қызметті жүзеге асыру үшін кәсіпорынға өз ресурстарынан табуға немесе тартылған қаражатты пайдалануға қабілетті қаржы қажет. Мысалы, күрделі шығындардың салыстырмалы түрде аз мөлшерімен немесе техникалық қайта жарактандыруды немесе қайта құруды біртіндеп кезең-кезеңімен жүргізгенде бөлінбеген пайда қолданылады. Алайда, қазіргі жұмыс жағдайында бөлінбеген барлық пайда өндіріс үрдісінің тұрақтылығын сақтау үшін пайдаланылатынын атап өткен жөн.

Компанияның меншікті инвестициялық көздерінің ішінде акционерлік капитал ерекше орын алады. Оны ұлғайту есебінен кәсіпорынды техникалық қайта жарактандыруға, жаңғыртуға немесе қайта құруға байланысты жеткілікті ірі жобалар тиімді қаржыландырылуы мүмкін. Алайда, бұл жол, ең алдымен, акциялардың шығарылуымен, оларды орналастырумен және кәсіпорынның қызметін бақылауды сақтаумен байланысты айтарлықтай қиындықтармен байланысты екенін есте ұстаған жөн.

Кәсіпорынның өнеркәсіптік-техникалық дамуын қаржыландырудың неғұрлым тиімді жолдарының бірі мерзімі бір жылдан асатын инвестициялық несиелер болып табылады. Шет елдер тәжірибесінде жиі қолданылатын инвестициялық несиелерді қамтамасыз ету - бұл кепілдің әр түрлі түрлері, құқықтарды қайта беру, кепілдік және банктік кепілдік. Қамтамасыз етудің ең көп таралған түрі - негізгі активтердің, яғни технологиялық жабдықтар мен жылжымайтын мүліктің кепілі. Инвестициялық жобаларды қаржыландыру кезінде несиелер ақшасына сатып алынатын жабдық әрдайым дерлік кепілге беріледі.

Инвестициялық қызметтің тиімділігі көбінесе оны ұйымдастырудың қолданылатын нысандарына байланысты. Сондықтан шетелдік инвесторлар үшін үлкен және әртүрлі мүмкіндіктер бар. Қолданыстағы қазақстандық заңнамаға сәйкес келесі ерекшеліктерді қарастыруға болады: 100%-дық меншігі бар кәсіпорындар құруға болады; шетелдік фирмалардың филиалдарын құруға; осы мәртебеден туындайтын барлық құқықтары мен міндеттері бар шетелдік инвестициялары бар коммерциялық ұйымның филиалы мәртебесін алатын өкілдіктер мен басқа да оқшауланған бөлімшелер құруға болады; сонымен қатар бірлескен кәсіпорындар құруға болады.

Әдебиеттер

1. Баймуратов, У.Б. Инвестиции и инновации: нелинейный синтез: избр.: в 7 томах.- Алматы: БИС, 2005.
2. Дюсегалиева С. Б. Формирование инвестиционной политики государства в условиях развития рыночных отношений в Казахстане // Транзитная экономика. - 2013. - №4. - С. 16-23

Шегенов А.Г., 1 курс (Е.А. Бөкетов атындағы ҚарУ)
Ғылыми жетекші - PhD, доцент Абаев А.А.

ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТТІ МЕМЛЕКЕТТІК РЕТТЕУ

Инвестициялық қызметті мемлекеттік реттеу деп елдің және оның өңірлерінің әлеуметтік-экономикалық дамуының, инвестициялардың тиімділігін арттырудың, әртүрлі инвестициялық объектілерге салымдар үшін қауіпсіз жағдайларды қамтамасыз етудің мемлекеттік міндеттерін қамтамасыз ететін инвестициялық саясатты жүзеге асыру үшін барлық деңгейдегі басқару органдары пайдаланатын әкімшілік және экономикалық сипаттағы заңнамалық тәртіппен айқындалған нысандар мен әдістер қарастырылады.

Қазақстан Республикасындағы инвестициялық қызмет жалпы мемлекеттік заңдармен де, арнайы нормативтік актілер жүйесімен де реттеледі.

Маңызды басымдықтардың бірі нарықтық экономиканы құруға, мемлекеттің белсенді рөліне, шетелдік инвестицияларды тартуға негізделген экономикалық өсу стратегиясы, сондай-ақ елдің энергетикалық ресурстарын тиімді пайдалану стратегиясы және макроэкономикалық тұрақтандыруға қол жеткізу болып табылады.

Қазақстан Республикасы пайдалы қазбаларға бай ресурстарға иелік етеді, ауқымды ауыл шаруашылығы алқаптарына, білікті мамандарға, сондай-ақ елеулі өнеркәсіптік әлеуетке ие, бірақ оларды одан әрі тиімді пайдалану үшін ақша қаражаты жеткіліксіз екендігі барлығымызға мәлім. Бүгінгі күні Қазақстан үкіметі де, ішкі инвесторлар да халық шаруашылығының қандай да бір